

Key words: mentally retarded students, lesson of literary reading, reproductive method, techniques, correction of psychophysical disorders.

Стаття надійшла до редакції 08.11.2013 р.

Статтю прийнято до друку 10.11. 2013 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Шеремет М.К.

УДК: 378:376-056.26

**КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ-ДЕФЕКТОЛОГІВ
ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДІТЕЙ
З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ**

Мартинчук О.В.

кандидат педагогічних наук, доцент

Реформування та модернізація освітньої системи України відбувається згідно демократичних соціальних перетворень і пріоритетів сьогодення, які засвідчують право кожної дитини на здобуття освіти, адекватної її пізнавальним можливостям. У нашій країні законодавчо визнано право дітей з порушеннями психофізичного розвитку на навчання у загальноосвітніх закладах за місцем проживання. Відтак, на сучасному етапі розвитку освітньої галузі в Україні активного впровадження набуває інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір, що зумовлює потребу суттєвого оновлення змісту і методичного забезпечення підготовки фахівців до роботи в нових умовах.

Актуальність проблеми підготовки фахівців для роботи з дітьми, які мають психофізичні порушення, у загальноосвітньому просторі обумовлюється контекстом тих змін, які відбуваються в освіті. Відповідно до Конституції України та законодавства у галузі освіти, реабілітації, соціального захисту держава має забезпечити доступність до якісної освіти відповідного рівня дітям з особливими освітніми потребами з урахуванням здібностей, можливостей, бажань та інтересів кожної дитини шляхом запровадження інклюзивної освіти, а саме: Законом України «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу» внесено зміни до Закону України «Про загальну середню освіту» в частині впровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах (2010 р.).

Шляхи впровадження освітньої інтеграції визначено Концепцією розвитку інклюзивної освіти [4], а саме: в частині модернізації вищої педагогічної освіти і системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів передбачається спеціальна підготовка і перепідготовка педагогічних кадрів для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Проблема інтеграції дітей з особливими потребами у загальноосвітній простір попри всю її складність і недосконалість багатьох засадничих визначень не тільки в нашій країні, а й у світовому досвіді, безумовно, потребує розв'язання. І однією з обов'язкових умов ефективної загальноосвітньої інтеграції, за свідченням всіх науковців і практиків, дотичних до цієї проблеми, є спеціальна підготовка і перепідготовка педагогів загальноосвітніх і спеціальних закладів (В. Бондар, В. Засенко, А. Колупаєва, С. Миронова, В. Синьов, М.Шеремет та ін.). Метою такої підготовки є оволодіння педагогами масових шкіл і дошкільних навчальних закладів методами виховання і навчання дітей з психофізичними порушеннями. Також у багатьох літературних джерелах і нормативних документах зазначається потреба у спеціальній підготовці вчителів-дефектологів до надання корекційної підтримки в умовах інтегрованого та інклюзивного навчання, до забезпечення навчально-виховного процесу в загальноосвітньому просторі. На думку багатьох науковців-дефектологів, ключовою фігурою в забезпеченні загальноосвітньої інтеграції дітей з психофізичними порушеннями (який ми розуміємо як процес, спрямований на створення сприятливих умов для розвитку, навчання і виховання особистості дитини з психофізичними порушеннями в загальноосвітньому просторі) має стати саме фахівець з корекційної педагогіки, оскільки тільки він достатньою мірою обізнаний із закономірностями психофізичного розвитку та особливостями організації навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами.

Системна реалізація у змісті підготовки фахівців завдань з формування у них професійної компетентності у сфері психолого-педагогічного забезпечення освітньої інтеграції дітей з психофізичними порушеннями є важливою умовою успішного вирішення завдання нарощування дитиною особистісного, пізнавального і соціального потенціалу.

Однак ґрунтовний аналіз наукових праць і емпіричних матеріалів дозволяє констатувати відсутність системної теоретико-методичної підготовки дефектологів/корекційних педагогів до забезпечення загальноосвітньої інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку. При цьому педагогічний досвід показує, що навчально-виховний процес в умовах університетської освіти сьогодні має вже чимало можливостей

для розв'язання означеної проблеми. Однак ці можливості у вищому педагогічному навчальному закладі використовуються ще не на повну потужність, про що свідчить низка *суперечностей*, що склалася між:

- соціальним замовленням суспільства на підготовку фахівців, здатних забезпечити ефективну інтеграцію дітей з психофізичними порушеннями розвитку в загальноосвітній простір, та практикою підготовки дефектологів/корекційних педагогів, яка орієнтована, в основному, на забезпечення освітнього процесу в спеціальних навчальних закладах;

- необхідністю професійної підготовки фахівців корекційної освіти до забезпечення загальноосвітньої інтеграції та відсутністю науково обґрунтованих теоретичних і методичних засад її забезпечення;

- орієнтацією сучасної педагогічної науки і практики на впровадження нової структурно-компонентної моделі професійної підготовки дефектологів до забезпечення загальноосвітньої інтеграції та сучасним змістом, формами і методами такої підготовки;

- традиційною системою викладання психолого-педагогічних дисциплін і фахових методик у відриві їх одна від одної і необхідністю реалізації інтегративних зв'язків між ними з метою посилення ефективності навчання;

- усвідомленням студентами необхідності і значущості розвитку професійної компетентності і недостатнім досвідом та рівнем сформованості у них практичних навичок у сфері забезпечення загальноосвітньої інтеграції дітей з психофізичними порушеннями.

Усунення зазначених суперечностей вимагає переосмислення теоретико-методологічних засад та концептуально-методичних підходів до підготовки сучасного корекційного педагога до роботи в загальноосвітньому просторі, формування його професіоналізму відповідно до вимог особистісно орієнтованої парадигми вищої професійної освіти.

Розуміння сутності компетентнісної особистісно-професійної фахової підготовки вчителя-дефектолога визначається основними підходами до її дослідження, до яких належать: антропосоціогуманістичний, аксіологічний, компетентнісний, системно-діяльнісний, особистісно-діяльнісний, інтегративний. Сучасні реалії модернізації освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку вимагають дотримання стратегії і концепції фахової підготовки майбутнього вчителя-дефектолога, які базуються на вищеозначених підходах, основним серед яких є компетентнісний підхід. Зважаючи на це, метою статті є визначення сутності компетентнісного підходу як фундаментального наукового підходу до підготовки студентів, майбутніх вчителів-дефектологів, в умовах університетської освіти.

Наразі в науково-педагогічних дослідженнях активно розробляються ідеї компетентнісного підходу, які реалізуються на всіх рівнях освіти. Компетентнісний підхід у системі освіти став предметом наукового дослідження В. Баркасі, Г. Беленької, І. Бондаренко, І. Бабина, Н. Бібік, С. Вітвицької, Г. Гавришак, І. Гудзик, Н.Дворнікової, О. Дубасенюк, Я. Кодлюк, О. Локшиної, С. Миронової, С. Ніколаєнко, О. Овчарук, Л. Пильгун, О.Пометун, І. Родигіна, О. Савченко, О. Садівник, В. Синьова, С. Сисоєвої, О. Ситник, Т. Смагіної, Г. Терещук, С.Трубачевої, М. Шеремет, Н. Фоменко та ін. Провідні українські вчені зазначають, що інтеграція української системи вищої професійної освіти у світовий освітянський простір поставила перед вітчизняною педагогічною наукою завдання приведення традиційного українського наукового апарату у відповідність із загальноприйнятою в Європі системою педагогічних понять. Тому знання парадигма освіти почала переглядатись з позиції компетентнісного підходу, згідно якого опис якостей особистості випускника вищого навчального закладу і визначення шляхів формування означених якостей має здійснюватись у термінах компетентнісного підходу [1, с. 11-12]. Загальною ідеєю компетентнісного підходу, на думку О. Савченко, є компетентнісно-орієнтована освіта, яка спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях своєї життєдіяльності [8].

Зміст поняття «підходу» визначається як певна позиція, точка зору, що обумовлює дослідження, проектування, організацію того чи іншого явища, процесу (у нашому випадку – освіти). Підхід визначається певною ідеєю, концепцією, принципом і центрується на основних для нього однією або двома-трьома категоріями. Для компетентнісного підходу такими категоріями виступають «компетенція» і «компетентність».

Історичний аналіз становлення понять «компетентність» і «компетенція» дозволяють розкрити методологічну сутність компетентнісного підходу. І.О. Зимня виділила 3 етапи становлення СВЕ-підходу в освіті (СВЕ – competence-based education – освіта, заснована на компетенціях) [3]. Перший етап охоплює 1960-1970 р.р. і характеризується введенням у науковий апарат категорії «компетенція». На цьому етапі створюються передумови розмежування понять компетенція/компетентність, починається дослідження різних видів мовної компетенції, вводиться поняття «комунікативна компетентність». Другий етап (1970-1990 р.р.) характеризується використанням категорій компетенція/компетентність у теорії та практиці навчання мові (нерідної), спілкуванню, а також професіоналізму в управлінні, менеджменті. Цей етап характеризується підходом до розроблення змісту

поняття «соціальні компетенції/компетентності». Третій етап дослідження компетентності як наукової категорії стосовно освіти розпочато у 90-ті роки минулого століття і характеризується тим, що поняття «професійна компетентність» міцно увійшло в педагогічну лексику і стало предметом спеціального вивчення в результаті соціального замовлення до системи освіти і теоретичних досліджень у педагогічній науці. Позаяк і до нинішнього часу не існує єдності в розумінні сутності термінів «компетенція» і «компетентність». У сучасній педагогічній науці поняття «компетентність» використовується для опису кінцевого результату навчання, а поняття «компетенція» набуває значення «знаю, як» на відміну від раніш прийнятого орієнтира в педагогіці «знаю, що» [1, с. 12].

В період 1970-1990 років розробляються різні класифікації компетенцій, визнані педагогічною спільнотою. О. Бондаревська, А. Деркач, І. Зимня, Н. Кузьміна, А. Маркова, В. М'ясищев, А. Палферова, Л.Петровська та інші автори використовують поняття «компетентність» і «компетенція» як для опису кінцевого результату навчання, так і для опису різноманітних якостей особистості, притаманних їй чи набутих у процесі освіти.

Наразі при розгляді проблеми модернізації освіти та визначенні вимог до випускника вищих навчальних закладів широко застосовується термін «професійна компетентність». Так, К. Шапошников розуміє категорію «професійна компетентність» як готовність і здатність фахівця приймати ефективні рішення при здійсненні професійної діяльності [1, с. 13]. Професійна компетентність, згідно його тлумачення, в цілому характеризується сукупністю інтегрованих знань, умінь і досвіду, особистісних якостей, що дозволяють людині ефективно проектувати і здійснювати професійну діяльність у взаємодії з довкіллям. Причому, на думку Е. Зеєра, компетентність передбачає не стільки наявність у фахівця значного обсягу знань і досвіду, скільки вміння актуалізувати накопичені знання та вміння і в потрібний момент використати їх у процесі реалізації своїх професійних функцій/компетенцій.

Розглядаючи професійні компетенції, більшість дослідників виділяють *прості (базові) компетенції*, що формуються на основі знань, умінь, здібностей, що легко фіксуються, виявляються в певних видах діяльності, та *ключові компетенції*, надзвичайно складні для обліку і виміру, що проявляються у всіх видах діяльності, в усіх взаєминах особистості зі світом, характеризують духовний світ особистості та сенс її діяльності.

І. Зимня класифікувала ключові компетенції на основі сформульованих у психології положень стосовно того, що людина є суб'єктом спілкування, пізнання, праці (Б. Ананьєв); проявляється в системі ставлення до суспільства, інших людей, себе, праці (В. М'ясищев); що компетентність людини має вектор акмеологічного розвитку (Н. Кузьміна, А. Деркач); що професіоналізм охоплює компетентності (А. Маркова). Відповідно до вищезазначеного І. Зимня виділила три групи ключових компетенцій:

1. компетентності, які належать до *самого себе як до особистості*, як до суб'єкту життєдіяльності;
2. компетентності, які належать до *взаємодії людини з іншими людьми*;
3. компетентності, які належать до *діяльності людини*, яка проявляється у всіх її видах і формах [3].

Таке групування дозволило їй структурувати існуючі підходи до назв і визначень ключових компетенцій/компетентностей і презентувати їх у сукупності за трьома напрямками: суб'єкт-особистість, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, діяльність.

Згідно І. Зимньої, актуальні компетентності охоплюють п'ять характеристик:

1. готовність до прояву компетентності (мотиваційний аспект),
2. володіння знанням змісту компетентності (когнітивний аспект),
3. досвід прояву компетентності у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях (поведінковий аспект),
4. ставлення до змісту компетентності і об'єкту її застосування (ціннісно-смысловий аспект),
5. емоційно-вольова регуляція процесу і результату прояву компетентності [3].

Структуру компетентності складають когнітивні і афективні компоненти, досвід і звички, мотивація (Дж.Равен); мотивація, ціннісно-смыслові уявлення (ставлення), знання, уміння, досвід (Ю. Татур); знання+кваліфікації (уміння)+ставлення = компетентність (О. Акулова, Е. Заір-Бек, С. Пісарєва, Н. Радіонова); здібність до чогось+пізнання+досвід (Г. Трофімова); ціннісно-смыслові орієнтації, знання, уміння, навички, здібності, досвід і діяльність (О. Хуторський).

Попри відсутності єдності в поглядах, сьогодні вже чітко простежується тенденція до уточнення змісту компетенцій, що визнані головними для випускників вищої школи. Ієрархічну залежність понять «компетенція», «компетентність», «компетентний» можна визначити наступним чином:

1. компетенція – це об'єктивно-ідеальна категорія, що може використовуватися для характеристики будь-якої сфери діяльності людини, окреслювати її повноваження, права і обов'язки;
2. компетентність – це суб'єктивно-реальна категорія, що використовується для характеристики діяльності конкретної людини чи групи людей і свідчить про відповідність чи невідповідність означеній

компетенції; компетентність є сукупною характеристикою людини щодо відповідності її діяльності визначеним нормам;

3. компетентний – інтегрована риса особистості, що може бути використана при характеристиці діяльності цієї особистості.

Тобто під компетенцією, на думку Г. Беленької, слід розуміти задану вимогу, норму освітньої підготовки, опис необхідних для успішного функціонування певної сфери діяльності знань, умінь та якостей людини, а компетентність – як реально сформовані на основі знань та фахових умінь особистісні якості та набутий досвід діяльності особистості [1, с. 15].

Для того, щоб сформувати професійну компетентність, необхідно спочатку вивчити її ідеальну матрицю – компетенцію (коло питань, сфери діяльності), перевести її в русло суб'єктивних суспільних відносин і таким чином побудувати систему впливу на особистість, щоб, спираючись на її психофізіологічні особливості, здійснити моральний та інтелектуальний вплив і забезпечити розвиток умінь та якостей, відповідних заданій матриці [1, с. 16].

Варто зауважити, що значна частина педагогів-науковців зазначають, що поняття професійної педагогічної компетентності є більш складним, ніж поняття «професійна компетентність». Так, І. Зязюн пише, що крім знань і умінь педагогові «необхідні певні особистісні якості, адже сам педагог є інструментом впливу на учня. Цей інструмент – його душа – має бути чутливим до іншої людини, гуманним у своїх помислах» [6, с. 15]. Ці слова великою мірою стосуються специфіки структури професійної компетентності корекційного педагога, яка полягає в тому, що включає в себе характеристики особистісних якостей людини, які є більш значущими, ніж знання, уміння і навички педагога. Тому професійну компетентність вчителя-дефектолога можна розглядати як особистісні можливості педагога, що дозволяють йому самостійно й ефективно реалізовувати цілі освітнього процесу. Варто зауважити, що питання формування професійної компетентності майбутніх корекційних педагогів постійно знаходяться у сфері наукових інтересів українських вчених: Віт. Бондаря, І. Колесника, А. Колупасової, В. Липи, С. Миронової, Л. Руденко, В. Синьова, Є. Синьової, Л. Фомічової, А. Шевцова, М. Шеремет та ін.

Аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми дав нам можливість визначити *професійну компетентність вчителя-дефектолога у сфері забезпечення освітньої інтеграції дітей з психофізичними порушеннями* як інтегроване поняття, що включає: світоглядні позиції педагога як базисну основу розвитку всіх компонентів професіоналізму, глибоку обізнаність і практичні уміння в галузі інклюзивного навчання і виховання, розвинені професійно-значущі якості.

Відтак, компетентнісний підхід орієнтований на результат фахової підготовки майбутніх фахівців корекційної освіти до забезпечення освітньої інтеграції дітей з психофізичними порушеннями. Професійна компетентність вчителя-дефектолога у сфері надання освітніх послуг в умовах інклюзивного навчання розглядається як оцінювальна категорія і характеризує його як суб'єкта діяльності, який володіє професійним універсалізмом, що передбачає здатність орієнтуватися у складних соціокультурних ситуаціях, прогнозувати, планувати і виконувати дії щодо успішного досягнення поставлених цілей, коригувати і адаптувати професійні знання і особистісні здібності відповідно до динаміки зміни освітнього простору.

Реалізація компетентнісного підходу у сфері фахової підготовки здійснюється, насамперед, у напрямі формування умінь орієнтуватися в різних ситуаціях професійної діяльності, ефективно вирішувати проблеми, які виникають у процесі виконання функціональних обов'язків. Відтак, зміст і технології підготовки фахівців до роботи в умовах інклюзивного навчання вибудовуються на основі компетентнісного підходу, який визначається як сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу і оцінювання освітніх результатів [7].

З позицій компетентнісного підходу рівень освіченості визначається здатністю вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань. На думку багатьох вчених, компетентнісний підхід не заперечує значення знань, проте він акцентує увагу на здібності використовувати отримані знання. Відтак, основним результатом освітньої діяльності у вищому навчальному закладі є формування ключових компетентностей, які визначаються основними видами професійної діяльності фахівця. Це потребує виділення основних видів професійної діяльності вчителя-дефектолога в умовах інклюзивного навчання, низки завдань, які вирішуватимуться у межах цих видів діяльності та визначення кола компетенцій, які потрібно формувати у зазначеного фахівця.

Ми поділяємо думку В. Гладкої, яка вважає, що специфіка підготовки/перепідготовки вчителя-дефектолога до діяльності в умовах освітньої інтеграції передбачає формування професійних компетенцій щодо здійснення:

– *діагностичної, освітньої і корекційної діяльності стосовно до дитини з психофізичними порушеннями, яка вступила до класу з інклюзивною формою навчання;*

– навчально-методичної діяльності, яка передбачає розробку навчально-методичного забезпечення з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку і потенційних можливостей кожного учня з особливими освітніми потребами;

– інформаційно-просвітницької діяльності, яка сприяє підвищенню рівня обізнаності всіх учасників освітнього процесу (педагогів, дітей та їхніх батьків) у питаннях особливостей розвитку та можливостей дітей з порушеннями психофізичного розвитку, організації ефективної соціальної взаємодії між дітьми [2].

У структурованому вигляді професійна компетентність вчителя-дефектолога у сфері забезпечення освітньої інтеграції дітей з порушеннями психофізичного розвитку може бути презентована як триступінчаста піраміда, основу якої складають професійні знання, на їх основі формуються уміння і навички організації та впровадження інклюзивного навчання, а індивідуалізація й інтерпретація їх особистістю стає базисом розвитку професійних здібностей у зазначеній сфері діяльності. Необхідною фундаментальною умовою становлення професійної компетентності виступає формування світогляду, який враховує сучасні тенденції розвитку гуманістичної парадигми корекційної освіти. Стабільний і безперервний розвиток всіх трьох складових на основі позитивних світоглядних позицій педагога і набуття ним професійного досвіду визначає компетентність фахівця корекційної освіти у сфері забезпечення освітньої інтеграції дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

На підставі вищезазначеного доходимо висновку, що з позицій компетентнісного підходу підготовка майбутніх вчителів-дефектологів до забезпечення освітньої інтеграції дітей з порушеннями психофізичного розвитку визначається здатністю фахівця вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у з'ясуванні тих професійних компетентностей, які необхідні майбутнім вчителям-дефектологам для належного здійснення професійної діяльності, а також визначенню шляхів їх формування.

Література

1. **Беленька Г.В.** Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу: монографія / Г.В. Беленька. – К.: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – с. 9-67. 2. **Гладка В.В.** Компетентнісний підхід як методологічна основа розробки освітніх стандартів перепідготовки / В.В. Гладка // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. О.В. Гаврилова, В.І. Співака. – Вип. ХХ в двох частинах, частина 1. Серія: соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2012. – с. 50-57. 3. **Зимняя И.А.** Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – с. 34-42. 4. **Концепція** розвитку інклюзивної освіти // Наказ МОН України від 01.10.2010 р. № 912 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://firstedu.org.ua/index.php>. – Назва з екрану. 5. **Миронова С.П.** Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх учителів до корекційної роботи в освітніх закладах для дітей з вадами інтелекту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. пед. н.: спец. 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / С.П. Миронова. – К., 2007. – 36 с. 6. **Педагогічна майстерність** / [І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с. 7. **Савельев А.Я.** Модель формування спеціаліста с вищим образованием на современном этапе / А.Я. Савельев, Л.Г. Семущина, В.С. Кагерманьян // Содержание, формы и методы обучения в высшей школе: Аналитические обзоры по основным направлениям развития высшего образования. – Вип. 3. – М.: НИИВО, 2005. – 72 с. 8. **Савченко О.П.** Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі / О.П. Савченко // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. – Вип. № 3. – 2010. – [Електронний ресурс]. <http://intellect-invest.org.ua/> – Назва з екрану.

References

1. **Belenka G.V.** Formuvannya profesiyanoi kompetentnosti suchasnogo vihovatelya doshkilnogo navchalnogo zakladu: monografiya / G.V. Belenka. – K.: Kiyiv. Un-t Im. B. Grinchenka, 2011. – s. 9-67. 2. **Gladka V.V.** Kompetentnisny pidhid yak metodologichna osnova rozrobki osvitnih standartiv perepidgotovki / V.V. Gladka // Zbirnik naukovih prats Kam'yanets-Podilskogo natsionalnogo universitetu imeni Ivana Ogienka / Za red. O.V. Gavrilo, V.I. Spivaka. – Vip. XH v dvoh chastinah, chastina 1. Seriya: sotsialno-pedagogichna. – Kam'yanets-Podilskiy: Medobori-2006, 2012. – s. 50-57. 3. **Zimnyaya I.A.** Klyuchevyye kompetentsii – novaya paradigma rezultata obrazovaniya / I. A. Zimnyaya // Vyisshee obrazovanie segodnya. – 2003. – № 5. – s. 34-42. 4. **Kontseptsiya** rozvitku inklyuzivnoyi osviti // Nakaz MON Ukrayini vid 01.10.2010 r. № 912 [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://firstedu.org.ua/index.php>. – Nazva z ekranu. 5. **Mironova S.P.** Teoretiko-metodichni osnovi pidgotovki maybutnih uchitetiv do korektsiyanoi roboti v osvitnih zakladah dlya ditey z vadami Intellektu: avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya d. ped. n.: spets. 13.00.03 «Korektsiyana pedagogika» / S.P. Mironova. – K., 2007. – 36 s. 6. **Pedagogichna** maysternist / [I.A. Zyazyun, L.V. Kramuschenko, I.F. Krivonos ta In.]; za red. I.A. Zyazyuna. – K.: Vischa shkola, 1997. – 349 s. 7. **Savelev A.Y.** Model formirovaniya spetsialista s vysshim obrazovaniem na sovremennom etape / A.Ya. Savelev, L.G. Semushina, V.S. Kagermanyann // Soderzhanie, formy i metody obucheniya v vyisshey shkole: Analiticheskie obzory po osnovnyim napravleniyam razvitiya vyisshego obrazovaniya. – Vyip. 3 – M.: NIIVO, 2005. – 72 s. 8. **Savchenko O.P.** Kompetentnisny pidhid u suchasniy vischly shkoll / O.P. Savchenko // Pedagogichna nauka: Istoriya, teoriya, praktika, tendentsliyi rozvitku. – Vip. № 3. – 2010. – [Elektronniy resurs]. <http://intellect-invest.org.ua/> – Nazva z ekranu.

Мартинчук О.В. Компетентнісний підхід до фахової підготовки вчителів-дефектологів для забезпечення освітньої інтеграції дітей з порушеннями психофізичного розвитку

У статті розглядається проблема підготовки фахівців корекційної освіти для роботи в умовах інклюзивного навчання. Обґрунтовано актуальність дослідження цієї проблеми та методологічних підходів до здійснення компетентнісної особистісно-професійної фахової підготовки вчителя-дефектолога до забезпечення освітньої інтеграції дітей з

психофізичними порушеннями. Визначено сутність компетентнісного підходу як фундаментального наукового підходу до підготовки студентів, майбутніх корекційних педагогів, в умовах університетської освіти. Здійснено аналіз понять «компетенція», «компетентність», «компетентний», «професійна компетентність вчителя-дефектолога у сфері забезпечення освітньої інтеграції дітей з психофізичними порушеннями», які дозволяють визначити сутність компетентнісного підходу до фахової підготовки корекційних педагогів для здійснення професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання і виховання. Охарактеризовано специфіку підготовки фахівців корекційної освіти для роботи в загальноосвітньому просторі з позиції компетентнісного підходу, який виокремлює в якості основного результату освітньої діяльності у вищому навчальному закладі сформованість компетентностей, які визначаються, насамперед, основними видами професійної діяльності фахівця та колом компетенцій, які потрібно формувати для реалізації завдань у межах цих видів діяльності.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна компетентність вчителя-дефектолога, освітня інтеграція, інклюзивне навчання і виховання.

Мартыничук Е.В. Компетентностный подход к профессиональной подготовке учителей-дефектологов для обеспечения образовательной интеграции детей с нарушениями психофизического развития

В статье рассматривается проблема подготовки специалистов коррекционного образования для работы в условиях инклюзивного обучения. Обосновано актуальность исследования этой проблемы и методологических подходов к осуществлению компетентностной личностно-ориентированной профессиональной подготовки учителя-дефектолога к обеспечению образовательной интеграции детей с психофизическими нарушениями. Определена сущность компетентностного подхода как фундаментального научного подхода к подготовке студентов, будущих коррекционных педагогов, в условиях университетского образования. Осуществлен анализ понятий «компетенция», «компетентность», «компетентный», «профессиональная компетентность учителя-дефектолога в сфере обеспечения образовательной интеграции детей с психофизическими нарушениями», которые дают возможность определить сущность компетентностного подхода к подготовке коррекционных педагогов для осуществления профессиональной деятельности в условиях инклюзивного обучения и воспитания. Охарактеризовано специфику подготовки специалистов коррекционного образования для работы в общеобразовательном пространстве с позиций компетентностного подхода, который выделяет в качестве основного результата образовательной деятельности в высшем учебном заведении сформированность компетентностей. В первую очередь, они определяются основными видами профессиональной деятельности специалиста и кругом компетенций, которые необходимо формировать с целью реализации задач в пределах этих видов деятельности.

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональная компетентность учителя-дефектолога, образовательная интеграция, инклюзивное обучение и воспитание.

Martynchuk O. Competence approach to professional training of speech pathologists teachers for educational integration of children with defects in mental and physical development

The paper deals with the problem of training of professionals of correctional education to work in the system of inclusive education. The actuality of this issue and methodological approaches for implementation of competent and professional vocational training of teacher-pathologists to the educational integration of children with mental and physical disabilities are investigated. The essence of the competence approach as a fundamental scientific approach to preparing students for future remedial teachers in university education is defined. The analysis of the concepts of "competence", "competent", "professional competence of a teacher-pathologist in the educational integration of children with mental and physical disabilities" is done, which allowed determining the nature of the competency approach to professional training of teacher-pathologists for professional activities in inclusive training and education. The system of specific training of teacher-pathologists for correctional education in secondary school from the perspective of the competence approach, which identifies as the main result of formation competencies in the process of educational activities in higher educational establishment are characterized. Those characteristics are defined by major types of professional and special skills of the teacher-pathologist.

Key words: competence approach, professional competence of a teacher-pathologist, educational integration, inclusive education and training.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2013 р.

Статтю прийнято до друку 25.10.2013 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Шеремет М.К.

УДК [376 : 37.016 : 81 – 028.31] – 053.4

**ДО ПРОБЛЕМИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНОГО СТРУКТУРУВАННЯ
МОВЛЕННЄВИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ У ДІТЕЙ ІЗ ЗНМ ІІ РІВНЯ**

Махукова Т. В.

кандидат педагогічних наук, доцент

Крохмаль В. М.

Аналіз науково-методичних праць останнього десятиріччя свідчить, що незважаючи на значний досвід досліджень станів тотального недорозвитку мовлення, група дітей із ЗНМ є ще досить слабо структурованою, слабо вивченою клінічно і психологічно, й характерною ознакою цієї категорії дітей є значні індивідуальні